

Świadek koronny oczami funkcjonariuszy FBI. Wybrane zagadnienia

Streszczenie

Niniejszy artykuł ma na celu zaprezentowanie postrzegania instytucji osobowego źródła dowodowego jakim jest świadek koronny oczami funkcjonariuszy Federalnego Biura Śledczego, którzy przez wiele lat mieli styczność z tą jakże kontrowersyjną instytucją. W publikacji zaprezentowane zostaną anonimowe badania ankietowe, które przeprowadzono z funkcjonariuszami FBI a które to badania miały na celu odpowiedzieć na zasadnicze pytanie, mianowicie, czy instytucja świadka koronnego w Stanach Zjednoczonych przynosi spodziewane korzyści wymiarowi sprawiedliwości. Dodatkowo, w trakcie badania próbowano uzyskać odpowiedzi dotyczące powodów podjęcia współpracy przez świadków koronnych na terenie Stanów Zjednoczonych oraz poprawności wykorzystania tej instytucji. Uzyskane odpowiedzi zostały porównane z tożsamymi badaniami przeprowadzonymi w Polsce przez autora niniejszej publikacji w latach 2019–2020. Zaznaczyć należy, iż przeprowadzone ankiety są pierwszymi tego typu, które przeprowadzone zostały przez polskiego badacza przy udziale funkcjonariuszy FBI. Dodatkowo, w publikacji wykorzystany został materiał porównawczy w wyniku przeprowadzonych przez autora obszernych badań w latach 2013–2020, które szczegółowo opisane zostały w pozycji: „Instytucja świadka koronnego w ujęciu materialnoprawnym, karnoprocesowym i empirycznym”².

Słowa kluczowe

Świadek koronny, przestępczość zorganizowana, grupy przestępcze, Federalne Biuro Śledcze.

¹ dr Grzegorz Ociecek, Prokurator Prokuratury Krajowej w stanie spoczynku, adiunkt UKSW, członek Rady Naukowej IWS, WPP oraz OSA. Członek Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego, tworzącej zaawansowane, zintegrowane narzędzia technologiczne, wspomagające działania organów ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości. Uczestnik oraz współorganizator międzynarodowych konferencji poświęconych m.in. zwalczaniu przestępczości zorganizowanej oraz terroryzmu. Uczestnik programu International Visitor Leadership, organizowanego przez Departament Stanu USA w zakresie zwalczania przestępczości i terroryzmu. Autor publikacji w zakresie przestępczości zorganizowanej oraz świadków koronnych. ORCID 0000-0002-2785-4677.

² G. Ociecek, Instytucja świadka koronnego w ujęciu materialnoprawnym, karnoprocesowym i empirycznym, Warszawa 2023.

1. Wprowadzenie

Na temat instytucji świadka koronnego w ujęciu krajowym oraz międzynarodowym powstało szereg opracowań³. Wiąże się ona z najgroźniejszym typem przestępczości a mianowicie przestępczością zorganizowaną, która jak wskazuje profesor Emil Pływaczewski w jednym z pierwszych tego typu opracowań dotyczących przestępczości zorganizowanej w Europie Zachodniej kojarzyła się na początku XX w. z takimi krajami jak: USA – na konty-

³.Zob.: M. A. Piekarska-Drażek, Pomówienia w zeznaniach świadków koronnych i tzw. małych świadków koronnych jako źródło pomyłek procesowych, (w:) E. Gruza, T. Tomaszewski, M. Goc (red.), Problemy współczesnej kryminalistyki, Tom XVI, Warszawa 2012; N. Piacente, Terrorism: Protection of Witnesses and Collaborators of Justice. Analytical Report, Strasbourg, 2006; J. Paśkiewicz, Świadek koronny in sua causa oraz in altera causa, Prok. i Pr. 2001, nr 12; L. K. Paprzycki, Zeznania świadka anonimowego i świadka koronnego w rzetelnym procesie karnym, (w:) Przemysłowość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm w ujęciu praktycznym, Kraków, 2005; W. Mądrzejowski, Prawne środki zwalczania przestępczości zorganizowanej, (w:) P. Bogdalski, W. Pływaczewski, I. Nowicka (red.), *Ius est boni et equi*. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Stefanowi Leleńskiemu, Szczytno 2008; G. T. Marx, Undercover police surveillance in America, Berkley, 1988; A. Kurzępa, Świadek koronny – geneza instytucji. Komentarz do ustawy, Toruń, 2005; B. Kurzępa, Świadek koronny – Co dalej z ustawą, Prok. i Pr. 2006, nr 5; M. Kucharczyk, Wyjaśnienia podejrzanego nieuznanego za świadka koronnego, Państwo i Prawo 2006, zeszyt 7; E. Kowalewska, Wybrane problemy instytucji świadka koronnego ze szczególnym uwzględnieniem regulacji niemieckich, Przegląd Policyjny, 1997; J. Kościerzyński, Świadek koronny w świetle nowych regulacji, Prok. i Pr., 2007, nr 4; G. Ociecek, Instytucja świadka koronnego w ujęciu materialnoprawnym, karnoprocesowym i empirycznym, Warszawa 2023; M. Korneć, Świadek koronny jako nowa instytucja w procesie karnym, Problemy współczesnej kryminalistyki, Tom II, Warszawa; E. Gruza, Programy ochrony świadka, Prok. i Pr. 1998, nr 2; W. Gropp, Świadek koronny w niemieckim prawie karnym materialnym i procesowym, (w:) P. Hofmański, E. Pływaczewski, H. J. Hirsch, C. Roxin (red.), Prawo karne i proces karny wobec nowych form i technik przestępczości, Niemiecko Polskie kolokwium prawa karnego, Białystok 1997; M. Gabriel-Węglowski, Koncepcja usprawnienia instytucjonalnego prokuratury w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej, Prokuratura i Prawo, 2011, nr 4; M. Gabriel-Węglowski, Ustawa o świadku koronnym. Komentarz. Zarys instytucji w Europie, Warszawa, 2011; The federal witness immunity acts in theory and practice. Treading the constitutional tightrope, Notes and Comments, The Yale Law Journal 1963, t. 72, nr 8; J. Brylak, Zagadnienia oceny wiarygodności zeznań świadka koronnego w aspekcie włoskiego systemu prawa karnego procesowego, 2010, nr 1; G. Ociecek, Świadek koronny. Ocena wiarygodności, Warszawa 2015; P. Bortkiewicz, Ocena etyczna nadzwyczajnych instrumentów władzy państwowej w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej ze szczególnym uwzględnieniem instytucji świadka koronnego, (w:) E. Pływaczewski (red.), Przemysłowość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm w ujęciu praktycznym, Kraków 2005; A. Baj, Zakazy dowodowe dotyczące świadka koronnego, Prok. i Pr. 2007, nr 1; M. Adamczyk, Zasada równości stron a świadek koronny, (w:) P. Hofmański (red.), Węzłowe problemy procesu karnego, Warszawa, 2010; S. Waltoś, Świadek koronny – obrzeża odpowiedzialności karnej, P i P 1993; E. W. Pływaczewski, Świadek koronny jako instrument zwalczania przestępczości zorganizowanej, Prokuratura i Prawo 2010, nr 7–8.

nencie amerykańskim, Włochy – na terenie Europy oraz Japonia – w Azji⁴. W chwili obecnej trudno sobie wyobrazić jakkolwiek kraj, aby na jego terytorium nie działały grupy przestępcze o charakterze krajowym jak również międzynarodowym, które niejednokrotnie współpracują ze sobą. Sytuacja taka związana jest przede wszystkim z poszukiwaniem szybkiego zysku, który można osiągnąć za pomocą działalności przestępczej przynoszącej znaczne korzyści majątkowe kosztem nieznacznego nakładu sił i środków. Swoistym prototypem przestępczości zorganizowanej i powszechnie uznanym za jej najwyższy stopień jej zorganizowania jest mafia. Definicja przestępczości zorganizowanej przez wiele lat ewoluowała, zaś przedstawiciele doktryny oraz praktycy próbowali znaleźć jej wspólne desygnaty. I tak, przykładowo znany kryminolog H. J. Szneider, wskazuje na 10 kryteriów, którymi charakteryzuje się przestępczość zorganizowana. Wśród nich wyróżnia następujące:

- zaspakaja ona zapotrzebowanie części społeczeństwa na nielegalne usługi, zabronione przez ustawy, czego część społeczeństwa nie akceptuje,
- wybiera działalność przestępczą, biorąc pod uwagę najmniejsze ryzyko wykrycia i ukarania, najmniejszy nakład pracy i kosztów oraz najwyższy, szybko i łatwo osiągalny zysk,
- stanowi rdzeń przestępczości, wokół którego powstają inne jej rodzaje (tzw. przestępczość towarzysząca),
- powstaje w celach świadczenia nielegalnych usług, produkcji, transportu i dystrybucji nielegalnych towarów,
- w obrębie każdej grupy kryminalnej istnieje strategiczne i taktyczne planowanie, racjonalne działanie i podział ról, (określona specjalizacja),
- grupy kryminalne przestrzegają norm subkultury, swoistego niepisanego kodeksu i sposobu zachowania się,
- swoje wyniki próbują osiągnąć za pomocą samego zagrożenia przemocą, przemoc zaś jest ostatecznym środkiem do celu,
- przestępczość zorganizowana dąży do zbudowania wzajemnie powiązanych działań legalnych i nielegalnych, związanych z „maskowaniem” nielegalnych interesów i wykorzystaniem tzw. „szarej strefy”,
- buforem ochronnym dla tego rodzaju przestępczości są doradcy i protektorzy umiejscowieni głównie w policji, organach wymiaru sprawiedliwości, polityce i gospodarce,
- przestępczość tego typu ma charakter międzynarodowy i charakteryzuje się dużą ruchliwością ponadregionalną⁵. Z kolei według definicji UE przestępczością zorganizowaną jest współdziałanie, co najmniej trzech osób w popełnieniu poważnych przestępstw w celu osiągnięcia znacznej ko-

⁴ E. Pływaczewski, *Przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie w Europie Zachodniej* (ze szczególnym uwzględnieniem Republiki Federalnej Niemiec), Warszawa 1992, s. 3.

⁵ H. J. Schnejder, *Prok. i Pr.* 1995, nr 10, s. 8-12, tamże: H. Abadinsky, *Organized Crime*, wyd. 3, Chicago 1990, s. 4-8.

rzyści majątkowej lub władzy. Nadto, zarówno doktryna jak również orzecznictwo stoi na stanowisku, iż niezbędną okolicznością, aby przypisać sprawcy działanie w ramach zorganizowanej grupy przestępczej, jest wystąpienie co najmniej trzech cech spośród niżej wymienionych, tj.:

- każda z osób ma wyznaczone zadanie,
- współdziałanie zaplanowane jest na dłuższy lub nieokreślony czas,
- przestępczość tego typu zawiera pewne formy wewnętrznej dyscypliny i kontroli,
- współdziałanie rozciąga się na poziom międzynarodowy,
- przestępstwa zawierają przemoc bądź inne formy zastraszenia,
- struktura tego typu przestępczości ma charakter handlowy lub biznesowy,
- przestępczość angażuje się w „pranie brudnych pieniędzy”,
- wywiera wpływ na politykę, środki masowego przekazu, administrację publiczną, władzę sądowniczą lub też gospodarkę⁶.

W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej wprowadzona została w życie w 1970 r. Ustawa Federalna RICO (*Racketeer Influenced and Corrupt Organizations*), która w sekcji 1961 określa między innymi pojęcie zorganizowanej działalności przestępczej, oznaczającej jakikolwiek czyn lub zagrożenie obejmujące morderstwo, porwanie, hazard, podpalenie, rabunek, łapownictwo, wymuszenie, obrót materiałami nieprzyzwoitymi lub obrót substancjami kontrolowanymi bądź kontrolowanymi środkami chemicznymi, które podlega oskarżeniu zgodnie z prawem Stanu i podlega karze więzienia powyżej jednego roku⁷. Zgodnie z powszechnie przyjętą w USA definicją, opisaną w 1966 r. przez komisję Specjalną ds. Stosowania Prawa i Wymiaru Sprawiedliwości uznano, iż zorganizowane przestępstwo to rodzaj sprzysiężenia o rozbudowanej, wielocłonowej strukturze, opartego na wewnętrznej hierarchii, dyscyplinie i żelaznych regułach postępowania, które prowadzi planową działalność zmierzającą do opanowania i monopolizacji określonych sfer ekonomii⁸. Nie należy pominąć definicji zorganizowanej grupy przestępczej, która zaproponowana została w Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, która przyjęta została przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 15 listopada 2000 r., zaś weszła w życie 29 września 2003 r.⁹ Celem konwencji jest promowanie współpracy w celu zwalczania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. W artykule 2 Konwencji określone zostały podsta-

⁶ J. B a n a c h, Przesłpstwo prania pieniędzy w świetle prawa europejskiego a uregulowania krajowe, (w:) L. B o g u n i a (red.), Nowa kodyfikacja prawa karnego, t. IV, Wrocław 1999, s. 31–32.

⁷ Z. R a u, Przesłpczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie, Zakamycze 2003, s. 40.

⁸ A. M a r e k, Przesłpczość zorganizowana. Zarys, s. 25.

⁹ Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, Dz. U. z 2005 r., Nr 18, poz. 158.

wowe pojęcia w tym między innymi: zorganizowana grupa przestępcza jak również poważne przestępstwo. Aby można było mówić o zorganizowanej grupie przestępczej warunkami koniecznymi to struktura grupy składająca się z trzech lub więcej osób, istniejąca przez pewien czas oraz działająca w porozumieniu w celu popełnienia jednego lub więcej poważnych przestępstw określonych na podstawie konwencji, dla uzyskania, w sposób bezpośredni lub pośredni, korzyści finansowej lub innej korzyści materialnej. Z kolei poważne przestępstwo określone zostało jako przestępstwo podlegające maksymalnej karze pozbawienia wolności w wysokości co najmniej czterech lat lub karze surowszej. Wartą zasygnalizowania jest także kwestia dotycząca struktury grupy przestępczej, która powinna zostać utworzona nie w sposób przypadkowy, lecz w celu bezpośredniego popełnienia przestępstwa jak również nie musi posiadać formalnie określonych ról dla swoich członków, ciągłości członkostwa czy też rozwiniętej struktury. Dodać należy, iż oprócz konwencji uchwalone zostały także protokoły dodatkowe w tym:

- Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi¹⁰;
- Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną¹¹;
- Protokół przeciwko nielegalnemu wytwarzaniu i obrotowi bronią palną, jej częściami i komponentami oraz amunicją¹².

Głównymi obszarami penalizacji przestępczej działalności, określonymi w konwencji z Palermo oraz jej protokołami dodatkowymi są:

- udział w zorganizowanej grupie przestępczej (art. 5);
- pranie dochodów z przestępstwa (art. 6);
- przekupstwo (art. 8);
- czyny przeciwko wymiarowi sprawiedliwości (art. 23);
- handel ludźmi (protokół uzupełniający);
- przemyt migrantów (protokół uzupełniający);

Nielegalne wytwarzanie i obrót bronią palną (protokół uzupełniający).

Na marginesie zauważyć należy, iż w Polsce pojęcie przestępczości zorganizowanej, a co za tym idzie przypisywanie sprawcom działalności w ramach zorganizowanej grupy przestępczej, w ostatnim czasie jest nadużywane i nadinterpretowane przez organy ścigania. Wynika to między innymi z nieznamości przepisów oraz być może próby swoistego „straszenia obywateli”. Działania takie przypominają po części sposób funkcjonowania meksykańskiego wymiaru sprawiedliwości¹³.

¹⁰ Tekst polski pierwszego protokołu uzupełniającego zob. Dz. U. z 2005 r., Nr 18, poz. 160.

¹¹ Tekst polski drugiego protokołu uzupełniającego zob. Dz. U. z 2005 r., Nr 18, poz. 162.

¹² Tekst polski trzeciego protokołu uzupełniającego zob. Dz. U. z 2005 r., Nr 252, poz. 2120.

¹³ Zob. G. O c i e c z e k, Świadek koronny. Ocena wiarygodności, Warszawa 2016 s. 77–82.

2. Świadek koronny

Bezpośrednio z pojęciem przestępczości zorganizowanej powiązane są narzędzia służące do jej efektywnego zwalczania. Jednym z takich narzędzi jest instytucja świadka koronnego, który w zależności od rodzaju ustawodawstwa krajowego został w inny sposób usytuowany w ustawodawstwie jak również inny jest zakres podmiotowy oraz przedmiotowy tej instytucji.

Na potrzeby niniejszego opracowania związanego z oceną amerykańskiej instytucji świadka koronnego oraz porównania do polskiego ustawodawstwa zasygnalizować należy, problematykę dotyczącą instytucji świadków koronnych w USA oraz w Polsce.

W Stanach Zjednoczonych rozwój przestępczości zorganizowanej rozpoczął się na początku XX w. zaś jej ekspansja miała miejsce w latach 20-tych wielkiego kryzysu gospodarczego. Władze amerykańskie dostrzegając ogromny problem z prężnie rozwijającą się na terenie kraju przestępczością o charakterze mafijnym, postanowiły powołać w kwietniu 1908 r., dzięki inicjatywie Charlesa Josepha Bonaparte - ówczesnego Prokuratora Generalnego USA, oddział agentów specjalnych przy Biurze Śledczym (*Bureau of Investigation*). W 1924 r. na czele Biura stanął John Edgar Hoover. Następnie, w lipcu 1935 r., Biuro Śledcze zmieniło nazwę na Federalne Biuro Śledcze (*Federal Bureau of Investigation*). W trakcie prezydentury Franklina Delano Roosevelta Biuro zostało podniesione do rangi Wydziału Śledczego, co w konsekwencji spowodowało większą swobodę działania. Jeżeli chodzi o podległość służbową FBI podlega bezpośrednio Departamentowi Sprawiedliwości. Jednym z narzędzi, przy pomocy którego organy ścigania w tym głównie FBI skutecznie ściga członków zorganizowanych grup przestępczych, jest świadek koronny. Po raz pierwszy w historii Stanów Zjednoczonych w dniu 24 stycznia 1857 r., w USA wydany został akt prawny, dotyczący ochrony świadków, którzy składali zeznania przed Kongresem oraz jego komisjami¹⁴. W systemie amerykańskim wyróżnia się dwa rodzaje immunitetów, które mogą być przyznane świadkowi koronnemu, podejmującemu współpracę z organami ścigania a mianowicie:

1. Oparty na prawie federalnym (przepisach części V tytuł 18 Kodeksu USA oraz na ustawie *Organized Crime Control Act*), tzw. immunitet formalny (*derivative use immunity*), który nadawany jest na podstawie decyzji sądu na wniosek prokuratora¹⁵;

¹⁴ K. Wojtaszyn, A. Kacperczyk, Świadek koronny. 15 lat doświadczeń, *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, nr 5/11, s. 67; M. Adamczyk, Świadek koronny. Analiza prawno-kryminalistyczna, Warszawa 2011, s.29.

¹⁵ „Istotną cechą immunitetu formalnego jest okoliczność, że w obecnym systemie prawnym, wyłącza on możliwość oskarżenia świadków tylko w zakresie informacji, uzyskanych od zeznającego lub możliwych do zdobycia dzięki jego zeznaniom”, zob.: M. Adamczyk, Świadek koronny. Analiza prawno- kryminalistyczna, Warszawa 2011, s. 35.

2. Oparty na zawartym porozumieniu pomiędzy prokuratorem a podejrzanym, tzw. immunitet nieformalny (*transactional immunity*), mogący skutkować całkowitym uwolnieniem podejrzanego od odpowiedzialności karnej za określone w porozumieniu przestępstwa¹⁶. Bezpośrednio z instytucją amerykańskiego świadka koronnego związany jest jego program ochrony (WIT-SEC), który obowiązuje od 1971 r. Ma on na celu zapewnienie bezpieczeństwa świadkowi oraz jego najbliższym w zamian za złożone zeznania. Program ten oprócz typowych świadków koronnych obejmuje także zwykłych świadków, w przypadku mogących wystąpić zagrożeń, jak również podejrzanych, którzy są informatorami organów ścigania¹⁷. Jeżeli chodzi o procedurę dotyczącą ochrony to jest ona podobnie jak w polskim ustawodawstwie kilkuetapowa i składa się z następujących faz:

- 1) Sporządzenia raportu przez prokuratora prowadzącego śledztwo do jednostki nadrzędnej.
- 2) Przesłania raportu przez zwierzchnika prokuratora do Biura Wykonawczego wraz z uzasadnieniem oraz jego rekomendacją.
- 3) Przeprowadzenia wywiadu, prowadzonego z udziałem psychologa z kandydatem na chronioną osobę (oraz członkami jej rodziny) przez *United States Marshal Service*.
- 4) Przesłania kopii sprawozdania z wywiadu wraz z opinią do Biura Wykonawczego.

Ważnym aspektem jest konieczność sporządzenia porozumienia z osobą, która ma być chroniona, na podstawie którego świadek jest zobowiązany do tego, iż nie popełni przestępstwa, dostarczy informacji związanych z popełnionym przestępstwem będącym w zainteresowaniu organów ścigania. Dodatkowo zobowiązany jest on między innymi do: stosowania się do wszelkich nakazów i orzeczeń postępowań cywilnych, prowadzonych wobec osoby chronionej, współpracy oraz wykonywania poleceń i żądań, wydawanych przez osoby odpowiedzialne za ochronę jak również do regularnego informowania wyznaczonego agenta z ramienia instytucji, prowadzącej ochronę, o podejmowanej aktywności zawodowej, życiowej i aktualnym miejscu pobytu¹⁸. Warto zaznaczyć, iż instytucjami, które odpowiedzialne są za program ochrony świadków oraz świadków – podejrzanych są *United States Marshal Service*¹⁹ oraz Office of Enforcement Operations Dodatkowo,

¹⁶ M. Gabriel-Węglowski, *op. cit.*, s. 264–265; B. Kurzępa, Świadek koronny – geneza instytucji. *op. cit.*, s. 14 i n.; E. Kowalewska-Borys, Świadek koronny w ujęciu dogmatycznym, Zakamycze, 2004, s. 73.

¹⁷ S. E. Morris, *Testifying Without Reprisal*, The Pentacle 1988, Vol. 8 nr 1.

¹⁸ E. Gruz, Programy ochrony świadka, *Prok. i Pr.* 1998, nr 2, s. 84; B. Kurzępa, Świadek koronny – geneza instytucji. Komentarz do ustawy, Toruń 2005, s. 24.

¹⁹ *United States Marshals Service*, jako amerykańska agencja federalna, jest kontrolowana i zarządzana przez Departament Sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych. Formalnie uzyskała ona status agencji w 1969 r. (formalne jej założenie datuje się na rok 1789). Oprócz

Federal *Bureau of Prisons* administruje operacje programu ochrony w stosunku do pozbawionych wolności świadków²⁰.

Podobnie jak ustawodawstwo amerykańskie polski system prawny przewidział instytucję świadka koronnego w dwóch zasadniczych odmianach a mianowicie w znaczeniu karnoproselowym jak również materialnoprawnym. Najbardziej rozpoznawalnym świadkiem koronnym w ustawodawstwie krajowym jest tak zwany świadek koronny w ujęciu karnoproselowym zwany potocznie „dużym świadkiem koronnym”. Po raz pierwszy próby wprowadzenia instytucji świadka koronnego do naszego ustawodawstwa zostały podjęte w 1992 r. Zaprezentowano wówczas dwa projekty ustaw. Pierwszy z nich zgłoszony został przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, drugi zaś przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Projekt Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w swym założeniu przypominał amerykańską wersję instytucji świadka koronnego²¹, natomiast rozwiązanie projektu Ministerstwa Sprawiedliwości próbowało dostosować tę, nieznaną polskiemu ustawodawstwu instytucję, do prawa polskiego. Niestety projekty zostały odrzucone, z uwagi na pojawiające się liczne kontrowersje wokół tej nieznannej wcześniej instytucji²². Ostatecznie, pomimo głosów sprzeciwu instytucja świadka koronnego została implementowana do polskiej procedury karnej 1 września 1998 r. na podstawie ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. jako ustawa o charakterze czasowym²³. Jak słusznie część przedstawicieli doktryny, tak również niektóre judykaty porównywały świadka koronnego do stanu wyższej konieczności, mającego na celu przełamanie zmywu milczenia głównie wśród członków zorganizowanych grup przestępczych. Żaden ze współsprawców nie mógł być pewien, czy pozostali nie zdecydują się w zamian za uzyskanie przywileju bezkarności na współpracę z organami ścigania a następnie wymiarem sprawiedliwości²⁴. Ostatecznie swój czasowy charakter instytucja świadka

ochrony świadków, zajmuje się także egzekwowaniem wyroków sądów federalnych, transportem więźniów, jak również poszukiwaniem osób ściganych listami gończymi.

²⁰ N. P i a c e n t e, *Terrorism: Protection of Witnesses and Collaborators of Justice*. Analytical Report, Strasbourg 2006, s. 372.

²¹ Projekt MSW przesłany został do łaski marszałkowskiej w dniu 3 listopada 1993 r. Sejm II kadencji. Druk nr 71). E. P ł y w a c z e w s k i, *Przestępczość Zorganizowana i jej zwalczanie w Europie Zachodniej*, *op. cit.*, s. 39-40.

²² Rządowy projekt ustawy o dopuszczalności stosowania w postępowaniu karnym w sprawach zorganizowanej działalności przestępczej dowodów z zeznań świadków będących współsprawcami niektórych przestępstw, w dniu 10 grudnia 1993 r. został odrzucony wynikiem głosów 163 za, 49 przeciw przy 32 wstrzymujących się głosach. (druk nr 71 z dnia 3 marca 1993 r.).

²³ Ostatecznie ustawa o świadku koronnym, została uchwalona przez Sejm RP w dniu 8 sierpnia 1997 r. Za projektem ustawy głosowało 373 posłów, 1 poseł był przeciwny wprowadzeniu ustawy, zaś 22 wstrzymało się. Po skierowaniu projektu ustawy do senatu, senat nie wniósł poprawek (druk nr 1344 z dnia 31 października 1995 r.); Dz. U. z 1997 r., Nr 114, poz. 738.

²⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 14 listopada 2009 r., sygn. II AKa 117/90; Uzasadnienie do Uchwały SN z dnia 21 grudnia 1999 r., sygn. I KZP 44/99, OSNKW 2000,

koronnego utraciła w 2006 r., kiedy to na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2006 r. „o zmianie ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych” na stałe weszła do krajowego porządku prawnego²⁵. Legalna definicja świadka koronnego (niezmieniona od początku wprowadzenia ustawy) znajduje się w art. 2 u.ś.k. Zgodnie z treścią tego artykułu, świadkiem koronnym jest podejrzany, który został dopuszczony do składania zeznań, na zasadach i w trybie określonym niniejszą ustawą. W artykule 1 ustawy, zaprezentowana została kategoria spraw, w związku z którymi podejrzany może ubiegać się o przyznanie mu statusu świadka koronnego. Głównie chodzi o przestępstwa, które popełnione zostały w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego. Ustawodawca przewidział możliwość zastosowania instytucji świadka koronnego w sprawach o enumeratywnie wymienione przestępstwa głównie o charakterze korupcyjnym w tym między innymi opisane w: art. 228 § 1 i 3–6 k.k., art. 229 § 1 i 3–5 k.k., art. 230 § 1 k.k., art. 230 § 1 k.k. i in. Oczywiście ustawodawca przewidział również okoliczności uniemożliwiające ubieganie się przez podejrzanego o przyznanie statusu świadka koronnego. Zgodnie z art. 4 u.ś.k., nie można przyznać statusu świadka koronnego podejrzanemu, który w związku z udziałem w przestępstwie lub przestępstwie skarbowym określonym w art. 1 u.ś.k.

- usiłował popełnić albo popełnił zbrodnię zabójstwa lub współdziałał w popełnieniu takiej zbrodni;
- nakłaniał inną osobę do popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 1 u.ś.k., w celu skierowania przeciwko niej postępowania karnego;
- kierował zorganizowaną grupą albo związkiem mającym na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego²⁶.

Głównym założeniem instytucji świadka koronnego jest konwersja jego roli procesowej z podejrzanego na świadka. Aby osoba mogła ubiegać się o przyznanie statusu świadka koronnego musi początkowo uzyskać status podejrzanego. Dopiero po złożeniu w trakcie postępowania przygotowawczego wyjaśnień, które zgodnie z art. 3 ust. 1a u.ś.k. mogły przyczynić się do ujawnienia okoliczności przestępstwa, wykrycia pozostałych sprawców, ujawnienia dalszych przestępstw lub też zapobieżenia im, podejrzany może starać się o przyznanie mu statusu świadka koronnego. Po przedstawieniu kandydatowi na świadka koronnego zarzutów oraz po jego kompleksowym przesłuchaniu prokurator prowadzący lub nadzorujący śledztwo, w celu uzy-

nr 1–2, poz. 2; M. K o r n e ć, Świadek koronny jako nowa instytucja w procesie karnym, *Problemy Współczesnej Kryminalistyki*. Tom 2. E. G r u z a, T. T o m a s z e w s k i (red.), Warszawa 1998, s. 135.

²⁵ Ustawa z dnia 27 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych Dz. U. z dnia 27 lipca 2006 r., Nr 149, poz. 1078.

²⁶ Art. 4 u.ś.k. Dz. U. z 2014 r., poz. 1801 z późn. zm.

skania zgody Prokuratora Generalnego (lub upoważnionego zastępcy), na wystąpienie do sądu o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka koronnego, przesyła akta sprawy wraz z uzasadnionym wnioskiem Dyrektorowi Departamentu do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej lub Dyrektorowi Departamentu do Spraw Przeszeczności Gospodarczej Prokuratury Krajowej, za pośrednictwem prokuratora regionalnego, który dołącza swoją opinię w kwestii zasadności dopuszczenia dowodu. Naczelnik Wydziału Zamiejscowego przedstawia Dyrektorowi Departamentu do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej akta sprawy wraz z uzasadnionym wnioskiem²⁷. Dopiero, po spełnieniu przez podejrzanego wszystkich przesłanek umożliwiających ubieganie się o przyznanie statusu świadka koronnego, jak również w wyniku akceptacji przedłożonych prokuratora prowadzącego postępowanie przygotowawcze, w tym Prokuratora Generalnego lub upoważnionego przez niego zastępcę, wynikającej zarówno z u.s.k. jak również z r.u.p., następuje skierowanie wniosku do właściwego sądu okręgowego w przedmiocie przyznania podejrzanemu statusu świadka koronnego. Właściwy sąd okręgowy w terminie 14 dni wyraża zgodę (lub odmawia jej wyrażenia) na przyznanie podejrzanemu statusu świadka koronnego, w formie postanowienia, na które zażalenie przysługuje wyłącznie prokuratorowi. Po wydaniu stosownego postanowienia prokurator zobowiązany jest wyłączyć materiały wobec podejrzanego a następnie zawiesić śledztwo wobec niego do czasu prawomocnego zakończenia postępowań.

Ustawa o świadku koronnym w art. 10 oraz 11 przewiduje możliwość obligatoryjnego oraz fakultatywnego podjęcia zawieszono postępowania w stosunku do świadka, który nie wywiązuje się z nałożonych na niego obowiązków. Przykładowo obligatoryjnie należy podjąć postępowanie w przypadku, gdy świadek koronny:

- 1) zeznał nieprawdę lub zataił prawdę, co do istotnych okoliczności sprawy albo odmówił zeznań przed sądem;
- 2) popełnił nowe przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, działając w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego;
- 3) zataił majątek, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 lit. b;
- 4) usiłował popełnić albo popełnił zbrodnię zabójstwa lub współdziałał w popełnieniu takiej zbrodni;
- 5) nakłaniał inną osobę do popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 1, w celu skierowania przeciwko niej postępowania karnego;
- 6) kierował zorganizowaną grupą albo związkiem mającymi na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego.

²⁷ § 20 ust. 10 r.u.p.; § 21 ust. 9 r.u.p.; § 174 pkt 3 r.u.p. (Dz. U. z 2017 r., poz. 1206).

Podobnie jak ma to miejsce w amerykańskiej odmianie świadka koronnego polski świadek koronny może skorzystać z programu ochrony, który co do zasady jest podobny do wersji amerykańskiej. W polskim ustawodawstwie kwestie dotyczące zakresu oraz formy pomocy świadkom koronnym uregulowane zostały w ustawie o świadku koronnym tj. art. 14–20 u.ś.k., jak również w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 października 2006 r. w sprawie udzielania ochrony i pomocy świadkom koronnym i innym uprawnionym osobom²⁸. Postanowienie dotyczące udzielenia pomocy i zastosowania ochrony wydaje prokurator na wniosek podejrzanego, który spełnił warunki przewidziane w art. 3 ust. 1 u.ś.k., lub osoby dla nich najbliższej w rozumieniu przepisów kodeksu karnego²⁹. Organami właściwym do wykonywania wymienionych postanowień są: Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji oraz Dyrektor Generalny Służby Więziennej w stosunku do osób pozbawionych wolności³⁰.

W poniższej tabeli zaprezentowane zostały efekty procesowe wykorzystania instytucji świadka koronnego, na przestrzeni pierwszych 10 lat funkcjonowania instytucji.

Kolejną odmianą krajowego świadka koronnego jest świadek koronny w ujęciu materialnoprawnym, który występuje w dwóch odmianach a mianowicie jako świadek koronny *in sua causa* oraz *in altera causa*. Instytucja ta została wprowadzona do ustawodawstwa krajowego w dniu 6 czerwca 1997 r. Celem wprowadzenia świadka koronnego w ujęciu karnoprosesowym, jest wykorzystywanie go głównie do walki z przestępczością grupową oraz jej najgroźniejszą odmianą a mianowicie przestępczością o charakterze zorganizowanym. Instytucja świadka koronnego *in sua causa* z art. 60 § 3 k.k. nakłada na sąd obowiązek zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary na wnio-

²⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2006 r. w sprawie udzielania ochrony i pomocy świadkom koronnym i innym uprawnionym osobom, Dz. U. z 2006 r., Nr 201 poz. 1480 z późn. zm. Pierwszym aktem prawnym w zakresie udzielanej ochrony świadkom koronnym oraz członkom ich rodzin było rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczególnych warunków, zakresu i sposobu udzielania oraz cofania ochrony i pomocy świadkom koronnym i innym uprawnionym osobom (Dz. U. z 1998 r., Nr 165, poz. 1196).

²⁹ Art. 17 u.ś.k. W przedmiocie zastosowania ochrony lub pomocy, o których mowa w art. 14, prokurator wydaje postanowienie na wniosek świadka koronnego, podejrzanego, który spełnił warunki przewidziane w art. 3 ust. 1, lub osoby dla nich najbliższej w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego. 2. W przedmiocie ochrony osobistej, na wniosek świadka koronnego lub osoby dla niego najbliższej w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego, odbywających karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanych, przebywających w zakładach karnych lub aresztach śledczych, prokurator wydaje postanowienie o udzieleniu ochrony osobistej, które wykonuje Dyrektor Generalny Służby Więziennej. 3. Postanowienie prokuratora o objęciu ochroną lub pomocą osób, o których mowa w ust. 1 lub 2, może być wydane także z urzędu – za zgodą tych osób. 4. Na postanowienie w przedmiocie zastosowania ochrony lub pomocy, o którym mowa w ust. 1–3, przysługuje zażalenie.

³⁰ Zob. art. 17 ust. 2 u.ś.k. oraz art. 18 u.ś.k.

sek prokuratora. Zgodnie z wymienionym artykułem „na wniosek prokuratora sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może warunkowo zawiesić jej wykonanie w stosunku do sprawcy współdziałającego z innymi osobami w popełnieniu przestępstwa, jeżeli ujawni on wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz istotne okoliczności jego popełnienia”³¹. Z kolei w przypadku zaistnienia okoliczności opisanych w art. 60 § 4 k.k. (świadek koronny *in altera causa*) sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary. I tak: „na wniosek prokuratora sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet warunkowo zawiesić jej wykonanie w stosunku do sprawcy przestępstwa, który niezależnie od wyjaśnień złożonych w swojej sprawie, ujawnił przed organem ścigania i przedstawił istotne okoliczności, nieznane dotychczas temu organowi, przestępstwa zagrożonego karą powyżej 5 lat pozbawienia wolności”. Obie odmiany tak zwanego „małego świadka koronnego” wzbudzają szereg kontrowersji związanych nie tyle z założeniami tej instytucji, lecz z całym szeregiem nieostrych sformułowań ją opisujących. Przykładem niech będą takie sformułowania jak: „istotne okoliczności”, czy też „okoliczności nieznane organowi”. Na ten temat wielokrotnie wypowiadały się zarówno sądy jak również doktryna³². Ostatnim wartym zasygnalizowania w tej części publikacji zagadnieniem związanym z instytucją świadka koronnego jest świadek koronny, który został przewidziany w kodeksie karnym skarbowym w art. 36 § 3 k.k.s. zgodnie z którym „sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może warunkowo zawiesić jej wykonanie w stosunku do sprawcy współdziałającego z inną osobą lub osobami w popełnieniu przestępstwa skarbowego, jeżeli ujawnił przed organem postępowania przygotowawczego wszystkie istotne informacje dotyczące tych osób oraz okoliczności jego popełnienia”. W mojej ocenie instytucja „małego świadka koronnego” opisana w przepisach kodeksu karnego skarbowego wzorowana była na rozwiązaniach przyjętych przez ustawodawcę, przy okazji wprowadzenia instytucji świadka koronnego w znaczeniu materialnoprawnym³³, choć w pewnych drobnych aspektach dostrzec można także różnice. Istotną różnicą po-

³¹ Art. 60 § 3 k.k. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Dz. U. Nr 88 poz. 553 z późn. zm.

³² Zob. np.: wyrok Sadu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 września 2017 r., sygn. II AKa 235/17, lex nr 2402340; podobnie zob. np.: wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 27 listopada 2018 r., sygn. II AKa 124/18, lex nr 2685602; wyrok Sadu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 maja 2017 r., sygn. II AKa 276/16, lex nr 2375018; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 13 kwietnia 2017 r., sygn. II AKa 609/17, lex nr 2682653; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23 sierpnia 2016 r.; K. Siwek, O pojęciu „istotne okoliczności przestępstwa”, *Przegląd Sadowy* 2013, nr 6, s. 29 i n.; K. Siwek, O znaczeniu pojęcia ujawni, *op. cit.* s. 72 i n.; L. Wilk, Warunek denuncjacji w kodeksie karnym z 1997 r., (w:) O. Górniok (red.), *U progu nowych kodyfikacji karnych. Księga pamiątkowa ofiarowana profesorowi Leonowi Tyszkiewiczowi*, Katowice 1999, s. 202.

³³ J. Raglewski, *Model nadzwyczajnego złagodzenia kary w polskim systemie prawa karnego (analiza dogmatyczna w ujęciu materialnoprawnym)*, Kraków 2008, s. 330.

między kodeksowym „małym świadkiem koronnym” a świadkiem koronnym przewidzianym w przepisach kodeksu karnego skarbowego jest to, iż aby można było skorzystać z nadzwyczajnego złagodzenia kary, przewidzianej w art. 36 § 3 k.k.s. wystarczy, że sprawca popełni przestępstwo w konfiguracji dwuosobowej, nie zaś jak ma to miejsce w przepisach kodeksu karnego (art. 60 § 3 k.k.), gdzie konfiguracja ta musi przybrać formę co najmniej 3-osobową.

Tabela nr 1. Efekty procesowe wykorzystania instytucji świadka koronnego, na przestrzeni pierwszych 10 lat funkcjonowania instytucji.

Liczba podejrzanych	3834
liczba postawionych zarzutów (łącznie)	12 797
- zabójstwa	106
- przeciwko życiu i zdrowiu	387
- MW i BP (materiały wybuchowe i broń palna)	469
- uprowadzenia i porwania	139
- kradzieże i włamania	2603
- napady i wymuszenia	1536
- fałszerstwa	643
- łapownictwo i przekupstwo	451
Łączna liczba wykrytych przestępstw wg poszczególnych kategorii:	
- kryminalne	10 260
- gospodarcze	853
- narkotykowe	1684
Odzyskane mienie	37 606 427 zł.
Zabezpieczone mienie	30 324 756 zł 57 835 USD 84 380 EU
Liczba osób tymczasowo aresztowanych	2422
Łączna liczba postawionych zarzutów z art. 258k.k.	1834
- art. 258 § 1k.k.	761
- art. 258 § 2 k.k.	968

Źródło: dane CBS KGP.

3. Część empiryczna

3.1. Metodyka badań

- Ustalenie problemów, hipotez oraz metod badawczych;
- Dobór i oszacowanie liczby respondentów biorących udział w badaniu;

- Organizacja, przebieg badania oraz opis wyników badań;
- Wyprowadzenie wniosków końcowych z uwzględnieniem postulatów *de lege futura*.

3.2. Problemy, hipotezy i metody badawcze.

Głównym problemem badawczym było ustalenie czy instytucja świadka koronnego w Stanach Zjednoczonych spełnia w chwili obecnej swoją rolę w procesie karnym a w szczególności:

- Czy przynosi ona spodziewane efekty?
- Czy świadkowie koronni są odpowiednio wykorzystywani przez organy ścigania?
- Jakie są najważniejsze czynniki motywujące świadków koronnych do współpracy z organami ścigania?

W odniesieniu do zaprezentowanych wcześniej problemów badawczych sformułowane zostały hipotezy badawcze, które podzielone zostały na dwie kategorie. Jedną z nich stanowiły hipotezy główne, kolejne zaś to hipotezy częściowe.

Hipotezy główne:

Hipoteza 0: Instytucja świadka koronnego spełnia obecnie swoją rolę w procesie karnym w ściganiu przestępczości.

Hipoteza 1 (alternatywna): Instytucja świadka koronnego nie spełnia obecnie swojej roli w procesie karnym w ściganiu przestępczości.

II. Hipotezy częściowe:

- 1) Instytucja świadka koronnego jest w sposób prawidłowy wykorzystywana przez amerykańskie organy ścigania.
- 2) Instytucja świadka koronnego nie jest w sposób prawidłowy wykorzystywana przez amerykańskie organy ścigania.
- 3) Najważniejszym czynnikiem motywującym amerykańskich świadków koronnych jest chęć uzyskania obniżenia wymiaru kary.

W niniejszych badaniach posłużono się tzw. techniką ankietową, która obok innych technik badawczych w tym m.in. obserwacji, wywiadu, badania dokumentów stanowi jedną z najpopularniejszych technik badawczych, pozwalających na wyciągnięcie konstruktywnych wniosków dla praktyki. Badania tego rodzaju jednak mogą być obciążone pewnymi błędami, które mogą nie dawać pełnego obrazu przeprowadzonych badań a co za tym idzie nie do końca będą zawierały miarodajne odpowiedzi. W trakcie badania dokonano podziału populacji badanych na poszczególne warstwy populacji oraz kategorie. Wśród nich znalazły się: wiek, płeć oraz staż pracy. Pytania te stanowiły nieodzowną część ankiety zwaną metryczką w celu zebrania informacji dotyczących cech społeczno-demograficznych badanych osób. Dodatkowo pytania podzielone były na kilka kategorii, a mianowicie:

- 1) pytania zamknięte o charakterze dysjunktywnym wymagające wyboru odpowiedzi spośród więcej niż dwóch odpowiedzi;
- 2) pytania zamknięte o charakterze koniunktywnym, mające na celu uzyskanie więcej niż jednej z podanych odpowiedzi;
- 3) pytania półotwarte zawierające przygotowane uprzednio odpowiedzi, gdzie przewidziano jednocześnie możliwość swobodnej wypowiedzi;
- 4) pytania otwarte o charakterze opisowym, w celu uzyskania swobodnych odpowiedzi respondentów;
- 5) pytania projekcyjne, mające na celu ocenę funkcjonowania instytucji świadka koronnego oraz wykorzystywania tej instytucji w obecnym systemie prawnym.

W trakcie konstruowania ankiety starano kierować się następującymi zasadami:

- 1) zasadą przechodzenia od pytań ogólnych do pytań szczegółowych;
- 2) zasadą wzbudzania zainteresowania ankietą respondentów;
- 3) zasadą unikania podwójnych zaprzeczeń.

Poniżej zaprezentowana została ankieta w jej oryginalnej wersji.

- 1) Do you think the concept behind utilizing cooperating witnesses is proving correct/delivering the effect expected? (Czy uważasz, że koncepcja wykorzystania współpracujących świadków jest poprawna / przynosi oczekiwany efekt?)
 - a) Yes (tak)
 - b) No (nie)
 - c) hard to say (trudno powiedzieć)
- 2) If utilising CWs is not working as expected, please list the most reasons why (Jeśli wykorzystanie instytucji świadka koronnego nie działa zgodnie z oczekiwaniami, wymień najważniejsze powody):
- 3) Are CWs utilized adequately by law enforcement (Czy świadkowie koronni są odpowiednio wykorzystywani przez organy ścigania)?
 - a) Yes (tak)
 - b) No (nie)
 - c) hard to say (trudno powiedzieć)
- 4) If you answered 3b to the question above, please list the reason why (Jeśli podałeś odpowiedź 3b wymień powód dlaczego)?
- 5) According to your opinion, what is the most important motivation factor for CW's cooperation with law enforcement (Jaki jest Twoim zdaniem najważniejszy czynnik motywujący świadków koronnych do współpracy z organami ścigania)?
 - a) wanting to assist law enforcement (chęć pomocy organom ścigania)
 - b) decreasing punishment/sentence (zmniejszenie kary/wyroku)
 - c) wanting to enact revenge on CW's enemies/competitors (chęć zemsty na wrogach/konkurentach świadka koronnego)
 - d) other (please list) (inny powód proszę wymienić).

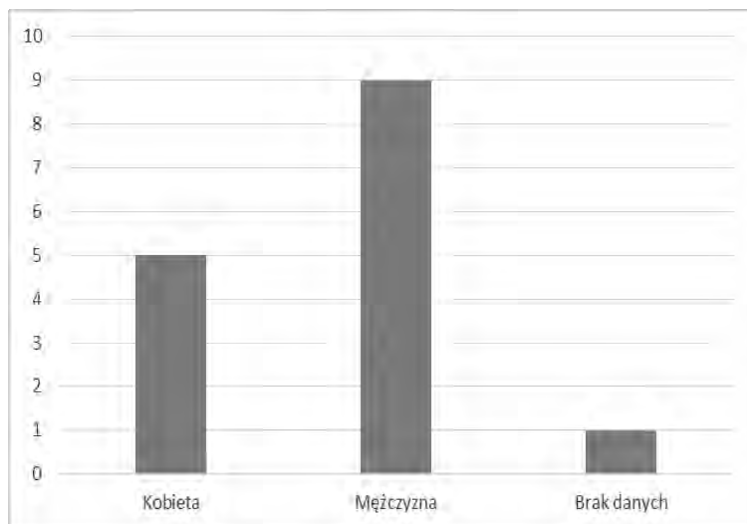
3.3. Oszacowanie liczby respondentów oraz próba badawcza

W niniejszych badaniach zastosowano metodę doboru próby polegającą na tzw. doborze ochotniczym. Ankieta skierowana została do 15 agentów FBI, którzy w swojej pracy zawodowej wykorzystywali instytucję świadka koronnego. Jednocześnie agenci charakteryzowali się dużym doświadczeniem zawodowym oraz stażem pracy. Ważnymi elementami, którymi kierowano się podczas doboru próby było:

- zdefiniowanie danej zbiorowości, którą chcemy badać;
- określenie operatu losowania;
- ustalenie liczebności próby;
- wybór metody doboru próby;
- pobranie próby z określonego planu.

W badaniach skoncentrowano się przede wszystkim na próbie przeprowadzenia ankiet, w których wykorzystano doświadczenie zawodowe agentów FBI z instytucją świadka koronnego. Łącznie za pośrednictwem oficera łącznikowego FBI w badaniach wzięło udział 15 agentów FBI, w tym dziewięciu mężczyzn oraz pięć kobiet. Jedna osoba, pomimo, iż badanie miało charakter anonimowy nie wypełniła metryczki danych dotyczącej wieku, lat służby, jak również płci.

Wykres nr 1. Charakterystyka respondentów pod względem płci.

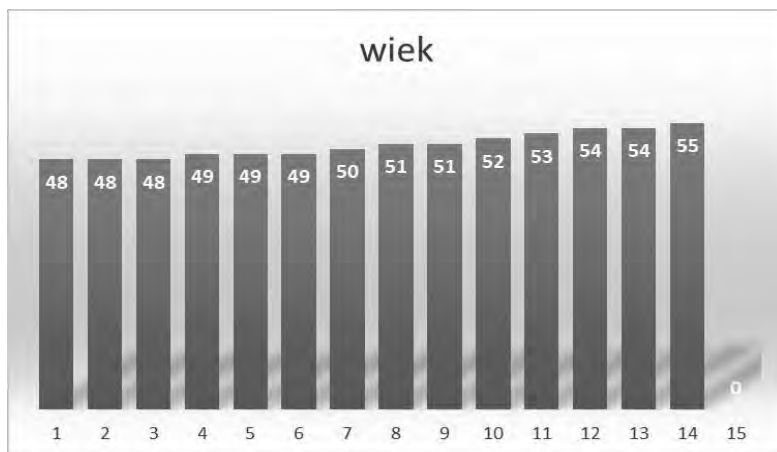

Źródło: dane własne.

Biorący udział w badaniu funkcjonariusze to w przeważającej większości osoby o dużym doświadczeniu zawodowym, co wynika zarówno z ich wieku

jak również stażu pracy w Agencji Federalnej. Najmłodszy biorący w badaniu ankietowy agent miał 48 lat, najstarszy zaś 55 plus. Poniższy wykres ilustruje wiek agentów.

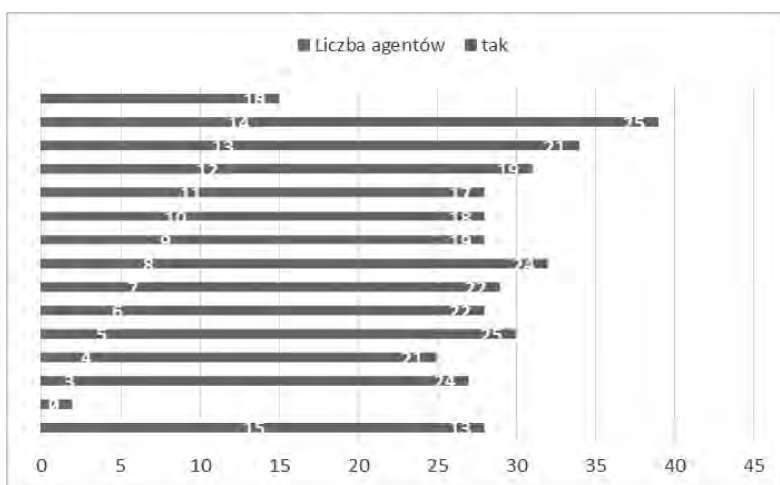
Wykres nr 2. Charakterystyka respondentów pod względem wieku.

Źródło: dane własne.

Jeżeli chodzi o zawodowy staż pracy agentów dotyczących służby w FBI to w zdecydowanej większości były to osoby o bardzo dużym doświadczeniu w organach ścigania. Najmniejszy staż pracy wynosił 15 lat, najdłuższy zaś 25 lat.

Wykres nr 3. Charakterystyka respondentów pod względem stażu pracy.

Źródło: dane własne.

3.4. Organizacja, przebieg badania oraz wyniki badań

Ankieta skierowana została do agentów FBI za pośrednictwem Biura Łącznikowego FBI w Warszawie. Miała ona charakter dobrowolny, bezpłatny i anonimowy. Wszyscy uczestnicy badania wypełnili ankietę typu „papier ołówek”. Agenci wypełnili ankietę anonimowo, przy czym poinformowani zostali, iż badania mają wyłącznie charakter badań naukowych dotyczących wykorzystania instytucji świadka koronnego w pracy śledczej, jak również dokonanie komparastyki z krajowym świadkiem koronnym. Metoda interpretacji wyników badań ma na celu wyprowadzenie wniosków z przeprowadzonych badań naukowych. W niniejszych badaniach zastosowana została metoda hipotetyczno-dedukcyjna, która polega na wysuwaniu hipotez a następnie wyciąganiu z nich wniosków o charakterze dedukcyjnym przy jednoczesnym konfrontowaniu ich z faktycznymi wynikami badań³⁴. Część respondentów pomimo, iż zostali poinformowani o całkowitej anonimizacji danych nie zdecydowała się zamieścić odpowiedzi na niektóre z pytań dotyczących w szczególności:

- płci – 1 respondent, co stanowi 6,6% ogółu badanych.
- wieku – 1 respondent, co stanowi 6,6% ogółu badanych.
- stażu pracy – 1 respondent, co stanowi 6,6% ogółu badanych.

Poniżej zaprezentowano poszczególne pytania ankietowe oraz udzielone na nie odpowiedzi z podziałem na kategorie respondentów biorących udział w badaniu. Badania zakończone zostały wnioskami, które mogą w przyszłości przyczynić się do usprawnienia funkcjonowania instytucji świadka koronnego.

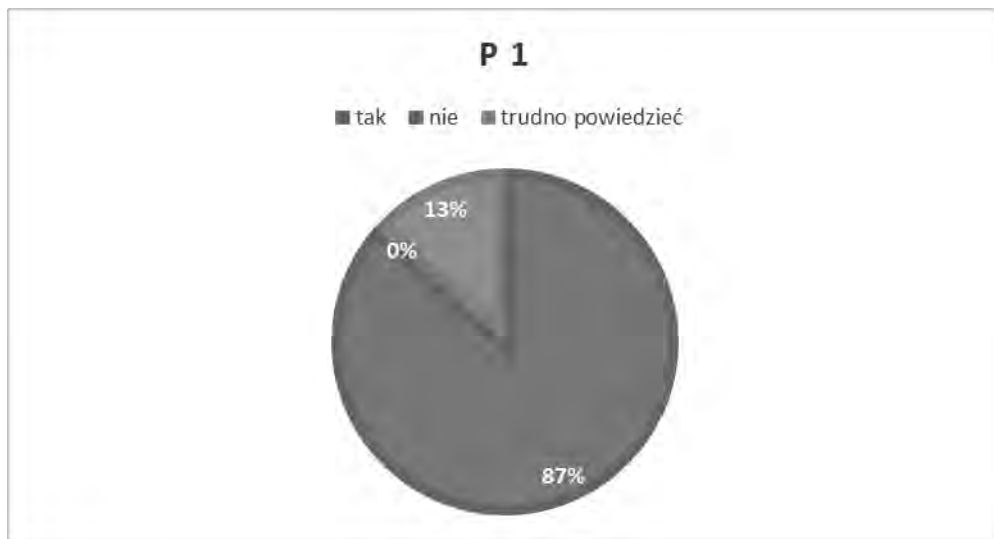
Pytanie nr 1. Czy uważasz, że koncepcja wykorzystania współpracujących świadków jest poprawna / przynosi oczekiwany efekt?

Na tak sformułowane pytanie 13 agentów udzieliło odpowiedzi pozytywnej, zaledwie dwóch z nich stanęło na stanowisku, iż trudno jest jednoznacznie udzielić odpowiedzi. Żaden z funkcjonariuszy nie udzielił odpowiedzi negatywnej.

Poniższy wykres prezentuje rozkład procentowy odpowiedzi agentów federalnych na pytanie nr 1.

³⁴ A. Grobler, *Metodologia nauk*. Kraków 2008, s. 63 i n.

Wykres nr 4. Czy uważasz, że koncepcja wykorzystania współpracujących świadków jest poprawna / przynosi oczekiwany efekt? (dane procentowe).

Źródło: dane własne.

Pytanie nr 2 Jeśli wykorzystanie instytucji świadka koronnego nie działa zgodnie z oczekiwaniami, wymień najważniejsze powody.

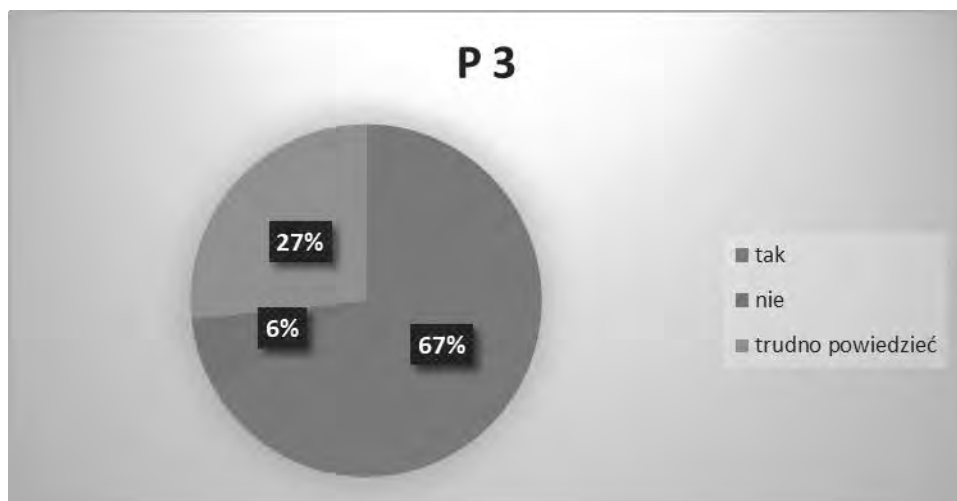
Na tak sformułowane pytanie żaden z agentów nie udzielił odpowiedzi, co było konsekwencją udzielenia odpowiedzi na pierwsze pytanie.

Pytanie nr 3 Czy świadkowie koronni są odpowiednio wykorzystywani przez organy ścigania?

Funkcjonariusze FBI odpowiadając na trzecie pytanie nie byli zgodni. Dziesięciu z nich udzieliło odpowiedzi pozytywnej, twierdząc, iż świadkowie koronni są w sposób poprawny wykorzystywani przez organy ścigania. Czterech agentów nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi, jeden zaś oświadczył, iż świadkowie koronni nie są w sposób odpowiedni wykorzystywani przez organy ścigania.

Poniższy wykres ilustruje procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie numer 3.

Wykres nr 5. Czy świadkowie koronni są odpowiednio wykorzystywani przez organy ścigania? (dane procentowe).

Źródło: dane własne.

Pytanie nr 4 Jeśli podałeś odpowiedź 3b wymień powód, dlaczego?

Na poprzednio zadane pytanie zaledwie jeden z agentów FBI udzielił odpowiedzi, iż świadkowie koronni jego zdaniem nie są odpowiednio wykorzystywani przez organy ścigania. Uzasadniając swoją tezę stanął na stanowisku, iż jest to związane przede wszystkim z ograniczeniami czasowymi. A mianowicie stosowanie instytucja świadka koronnego zajmuje dużo czasu, aby móc ją właściwie wykorzystać.

Pytanie nr 5 Jaki jest Twoim zdaniem najważniejszy czynnik motywujący świadków koronnych do współpracy z organami ścigania?

- a) chęć pomocy organom ścigania
- b) zmniejszenie kary/wyroku
- c) chęć zemsty na wrogach/konkurentach świadka koronnego
- d) inny powody proszę wymienić jakie.

Kompleksowy rozkład odpowiedzi na pytanie nr 5 został zaprezentowany w tabeli nr 2.

Tabela nr 2. Najważniejszy czynnik motywujący świadków koronnych do podjęcia współpracy z organami ścigania.

Odpowiedzi	Liczba respondentów
Chęć pomocy organom ścigania	3
Zmniejszenie kary/wyroku	11
Chęć zemsty na wrogach/konkurentach świadka koronnego	0
inny powód	1

Źródło: dane własne.

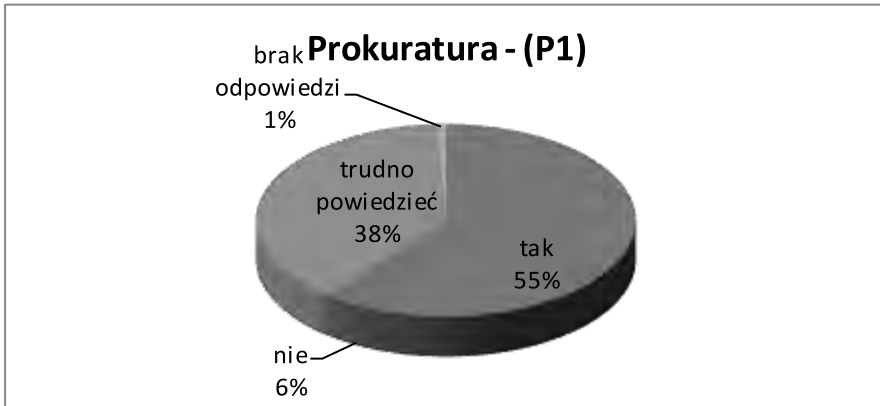
Zdecydowana liczba respondentów, udzielając odpowiedzi na pytanie numer 5 stanęła na stanowisku, iż najważniejszym czynnikiem motywującym świadków koronnych do podjęcia współpracy z organami ścigania była chęć zmniejszenia kary/wyroku. Zaledwie trzech agentów udzieliło odpowiedzi, iż głównym czynnikiem jest chęć pomocy organom ścigania. Jeden zaś wymienił jako „inny powód”: zapewnienie sobie ochrony i bezpieczeństwa.

Dokonując analizy udzielonych przez agentów FBI odpowiedzi na wskazane pytania ankietowe zauważyć należy, iż nie różnią się one zdecydowanie od odpowiedzi, które uzyskane zostały w wyniku badań, w których respondentami byli przedstawiciele polskich organów ścigania. Badania przeprowadzono na niespotykaną dotąd skalę przeprowadzone zostały w latach 2019/2020³⁵. W tym miejscu warto zasygnalizować odpowiedzi na tożsamo zadane pytania w odniesieniu do świadka koronnego w ujęciu materialnoprawnym. W badaniach krajowych udział wzięło między innymi 2103 prokuratorów, zatrudnionych we wszystkich jednostkach organizacyjnych prokuratury, co stanowi 33.5% całej populacji prokuratorów. Z tego powodu w przeciwieństwie do badań, w których wzięli udział agenci FBI uznać należy, iż ich wyniki miały charakter istotny statystycznie i były reprezentatywne.

Na pytanie: czy uważa Pan (Pani), że instytucja „małego świadka koronnego” spełnia swoją rolę w procesie karnym, prokuratorzy w ilości 1151 osób wyrazili przekonanie, iż instytucja ta spełnia swoją rolę procesową do której została powołana. Wyłącznie 128 prokuratorów było zdania przeciwnego. 15 prokuratorów nie udzieliło odpowiedzi na tak sformułowane pytanie. Poniższy wykres ilustruje procentowy rozkład odpowiedzi na zadane pytanie.

³⁵ G. Ocieczek, Instytucja świadka koronnego..., *op. cit.*, s. 139–317.

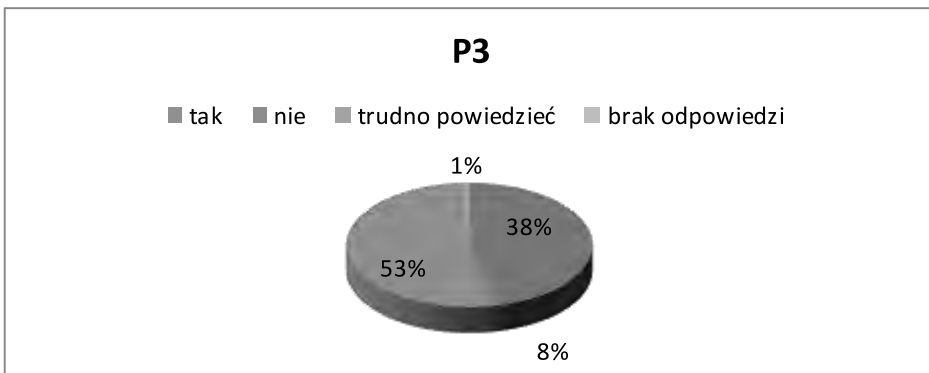
Wykres nr 6. Czy uważa Pan (Pani), że instytucja „małego świadka koronnego” spełnia swoją rolę w procesie karnym? (Prokuratura – dane procentowe).

Źródło: opracowanie własne.

Z kolei w kwestii właściwego wykorzystania instytucji „małego” świadka koronnego przez organy ścigania zaledwie 773 prokuratorów było zdania twierdzącego zaś, zdecydowana większość przedstawicieli organów ścigania w ilości 1138 osób nie potrafiła jednoznacznie określić czy instytucja świadka koronnego w formie karnoprocesowej jest właściwie wykorzystywana przez organy ścigania. 76 prokuratorów stanęło na stanowisku przeciwnym. Rozkład procentowy odpowiedzi na tak sformułowane pytanie badawcze ilustruje wykres nr 7.

Wykres nr 7. Czy instytucja „małego świadka koronnego” jest w dostatecznym stopniu wykorzystywana przez organy ścigania? (Dane procentowe).

Źródło: opracowanie własne.

Wśród powodów niewłaściwego wykorzystania instytucji świadka koronnego *in sua causa* wskazano następujące przyczyny opisane w tabeli nr 3.

Tabela nr 3. Przyczyny niewłaściwego wykorzystania instytucji świadka koronnego według prokuratorów.

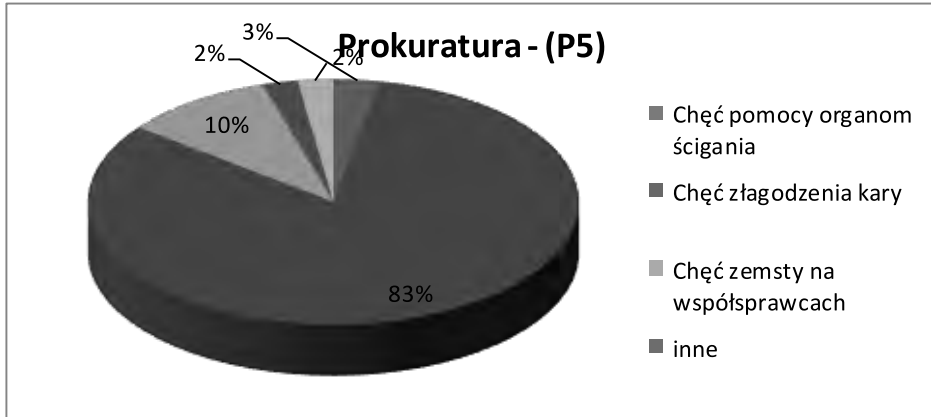
Kategoria odpowiedzi	Prokuratura
Brak chęci współpracy podejrzanych z organami ścigania	49
Brak inicjatywy ze strony organów ścigania	11
Brak dostatecznych gwarancji procesowych wobec kandydatów na świadków <i>in sua causa</i>	24
Mała wiarygodność świadków <i>in sua causa</i> .	27
Brak szkoleń w zakresie wykorzystania świadków koronnych <i>in sua causa</i>	16
Niewłaściwe uregulowania prawne instytucji świadka koronnego <i>in sua causa</i>	39

Źródło: opracowanie własne.

Zaznaczyć należy, iż biorący udział w badaniu ankietowym prokuratorzy mieli możliwość wskazania w ankiecie więcej niż jednego powodu niewłaściwego wykorzystania instytucji świadka koronnego.

W kwestii najważniejszych motywów, którymi zdaniem przedstawicieli polskich organów ścigania kierowali się świadkowie koronni dominował podobnie jak miało to miejsce przy odpowiedziach udzielonych przez agentów federalnych motyw dotyczący chęci złagodzenia kary – 1964 respondentów. Na drugim miejscu znalazł się motyw związany z chęcią zemsty na współsprawcach (237 prokuratorów), zaś dopiero na trzecim dotyczący chęci pomocy organom ścigania (55 prokuratorów). Poniższy wykres ilustruje procentowy rozkład odpowiedzi na wskazane powyżej pytanie badawcze.

Wykres nr 8. Najważniejsze motywy podjęcia współpracy z organami ścigania przez świadków koronnych *in sua causa* wg. przedstawicieli organów ścigania (rozkład procentowy wg. prokuratorów).

Źródło: dane własne.

4. Próba podsumowania

Instytucja świadka koronnego zarówno w którejkolwiek z jej odmian czy też w jakimkolwiek ustawodawstwie krajowym oraz zagranicznym wzbudza szereg kontrowersji. Oprócz kontrowersji prawnych są to przede wszystkim względy natury etycznej i moralnej związane z możliwością premiowania sprawcy przestępstwa w zakresie złagodzenia kary a nawet odstąpienia od niej. Dodatkowo ważnymi okolicznościami, których nie można tracić z pola widzenia jest konieczność prowadzenia w sposób uczciwy postępowania w każdym jego stadium, poczynając od czynności operacyjno-rozpoznawczych, kończąc zaś na wyrokowaniu. Zapewnienie tak zwanego *fair trial* wiąże się bezpośrednio z koniecznością spełnienia następujących warunków:

- przestrzeganiu zasady domniemania niewinności;
- zagwarantowaniu oskarżonemu prawa do obrony, jak również posiadania obrońcy;
- zakończeniu postępowania w rozsądnym terminie;
- praworządnym i lojalnym prowadzeniem postępowania dowodowego;
- uczciwym prowadzeniem postępowania w stosunku do wszystkich oskarżonych bez stosowania wobec któregośkolwiek z nich dyskryminacji³⁶.

³⁶ Zob. np.: A. Pagiela, Zasada *fair trial* w orzecznictwie Europejskiego Trybunału, RPEiS, 2003 nr 2, s. 126; A. Redelbach, Zasada rzetelności postępowania w rozstrzygnięciach organów strasburskich, RPEiS 1997, nr 2, s. 26; J. Pradel, Rzetelny proces w europejskim

Korzystanie z nazywanych przez niektórych przedstawicieli doktryny tak zwanych niekonwencjonalnych źródeł dowodowych do których zaliczani są świadkowie koronni wymaga zachowania szczególnej czujności procesowej. Z jednej strony organy ścigania zdają sobie sprawę, iż bez skorzystania ze instytucji świadka koronnego nie będą mogli dotrzeć a następnie rozbić solidarności przestępczej w szczególności w ramach zorganizowanych grup przestępczych, z drugiej zaś wykorzystanie świadka koronnego bez względu na jego rodzaj niesie wyjątkowo duże niebezpieczeństwo dotyczące chociażby wielokrotnie podejmowanych (niejednokrotnie także skutecznie) prób manipulowania organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości w celu zagwarantowania sobie przywilejów czy też chęci pozbycia się konkurencji. Przeprowadzone badania ankietowe w sposób jednoznaczny wskazują, iż w państwach w których wykorzystywana jest instytucja świadka koronnego podstawnym motywem, którym kierują się świadkowie jest chęć złagodzenia a nawet całkowitego uwolnienia się od odpowiedzialności karnej. Z drugiej strony większość przedstawicieli organów ścigania wskazuje, iż instytucja świadka koronnego spełnia swoją rolę procesową i jest w sposób prawidłowy wykorzystywana. Potwierdziły się więc zakładane hipotezy zarówno główna nr 0, jak również cząstkowa nr 1 oraz 3. Będąc przez wiele lat zwolennikiem tej instytucji w chwili obecnej jestem raczej umiarkowanym sceptykiem. Wynika to przede wszystkim z braku kompleksowego podejścia niektórych przedstawicieli organów ścigania do podejrzanego, który próbuje niejednokrotnie „czytać w myślach” przestępującego funkcjonariusza i dopasowywać swoje wyjaśnienia do aktualnych oczekiwań funkcjonariusza czy też sędziego. Tylko prawidłowa ocena wiarygodności świadka, poparta przede wszystkim materiałem dowodowym, a nie jak ma to czasem miejsce domysłami i częściowymi poszlakami, spowodować może że instytucja ta będzie w sposób prawidłowy oceniana. Z całą pewnością instytucja świadka koronnego jest istotnym narzędziem zwalczania przestępczości, lecz jedynie prawidłowe jej wykorzystanie nie spowoduje jej deprecjonalizacji.

prawie karnym, Prok. i Pr. 1996, nr 9, s. 10; J. Skorupka, Paradygmat współczesnego polskiego procesu karnego – próba ujęcia, (w:) J. Skorupka, I. Hayduk-Hawrylak (red.), Współczesne tendencje w rozwoju procesu karnego z perspektywy dogmatyki oraz teorii i filozofii prawa, Warszawa 2011, s. 24; A. Skowron, Rzetelny proces karny w ujęciu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Prok. i Pr. 2017, nr 11, s. 5; S. Waltoś, Naczelne zasady procesu karnego, Warszawa 1999, s.157.

Bibliografia

Literatura

1. Abadinsky H., *Organized Crime*, wyd. 3, Chicago 1990, s. 4–8.
2. Adamczyk M., *Świadek koronny. Analiza prawno-kryminalistyczna*, Warszawa 2011.
3. Adamczyk M., *Świadek koronny. Analiza prawno-kryminalistyczna*, Warszawa 2011.
4. Baj A., Zakazy dowodowe dotyczące świadka koronnego, *Prok. i Pr.*, 2007, nr 1; Adamczyk M., Zasada równości stron a świadek koronny, (w:) P. Hofmański (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego*, Warszawa 2010.
5. Banach J., *Przestępstwo prania pieniędzy w świetle prawa europejskiego a uregulowania krajowe*, (w:) L. Bogunia (red.), *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. IV, Wrocław 1999.
6. Brylak J., Zagadnienia oceny wiarygodności zeznań świadka koronnego w aspekcie włoskiego systemu prawa karnego procesowego, 2010, nr 1.
7. G. Ociecek, *Instytucja świadka koronnego w ujęciu materialnoprawnym, karnoprosesowym i empirycznym*, Warszawa 2023.
8. Gabriel – Węglowski M., *Koncepcja usprawnienia instytucjonalnego prokuratury w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej*, *Prokuratura i Prawo* 2011, nr 4; Gabriel-Węglowski M., *Ustawa o świadku koronnym. Komentarz. Zarys instytucji w Europie*, Warszawa 2011.
9. Grobler A. *Metodologia nauk*. Kraków 2008.
10. Gruza E., *Programy ochrony świadka*, *Prok. i Pr.* 1998, nr 2;
11. Gropp W., *Świadek koronny w niemieckim prawie karnym materialnym i procesowym*, (w:) Hofmański P., Pływaczewski E., Hirsch H. J., Roxin C. (red.), *Prawo karne i proces karny wobec nowych form i technik przestępczości*, *Niemiecko Polskie kolokwium prawa karnego*, Białystok 1997.
12. Gruza E., *Programy ochrony świadka*, *Prok. i Pr.* 1998, nr 2.
13. Korneć M., *Świadek koronny jako nowa instytucja w procesie karnym*, *Problemy współczesnej kryminalistyki*, Tom II, Warszawa.
14. Kowalewska-Borys E., *Świadek koronny w ujęciu dogmatycznym*, *Zakamycze* 2004.
15. Kowalewska E., *Wybrane problemy instytucji świadka koronnego ze szczególnym uwzględnieniem regulacji niemieckich*, *Przegląd Policyjny*, 1997. Kościerzyński J., *Świadek koronny w świetle nowych regulacji*, *Prok. i Pr.* 2007, nr 4.
16. Kurzepa B., *Świadek koronny – Co dalej z ustawą*, *Prok. i Pr.* 2006, nr 5. Kucharczyk M., *Wyjaśnienia podejrzanego nieuznanego za świadka koronnego*, *Państwo i Prawo* 2006, zeszyt 7.

17. Kurzępa A., Świadek koronny – geneza instytucji. Komentarz do ustawy, Toruń, 2005.
18. Kurzępa B., Świadek koronny – geneza instytucji. Komentarz do ustawy, Toruń 2005.
19. Marek A., Pływaczewski E., Ustawowy model zwalczania przestępczości zawodowej w Polsce, Warszawa 1988.
20. Mądrzejowski W., Prawne środki zwalczania przestępczości zorganizowanej, (w:) Bogdalski P., Pływaczewski W., Nowicka I. (red.), *Ius est boni et equi*. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Stefanowi Leleentalowi, Szczytno 2008.
21. Marx G. T., Undercover police surveillance in America, Berkley 1988.
22. Morris S. E., Testifying Without Reprisal, The Pentacle 1988, Vol 8 nr 1.
23. Ocieczek G., Instytucja świadka koronnego w ujęciu materialnoprocesowym, karnoprocesowym i empirycznym, Warszawa 2023.
24. Ocieczek G., Świadek koronny. Ocena wiarygodności, Warszawa 2015 Bortkiewicz P., Ocena etyczna nadzwyczajnych instrumentów władzy państwowej w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej ze szczególnym uwzględnieniem instytucji świadka koronnego, (w:) E. Pływaczewski (red.), *Przestępczość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm w ujęciu praktycznym*, Kraków 2005.
25. Pagiela A., Zasada *fair trial* w orzecznictwie Europejskiego Trybunału, RPEiS, 2003 nr 2.
26. Paprzycki L. K., Zeznania świadka anonimowego i świadka koronnego w rzetelnym procesie karnym, (w:) *Przestępczość zorganizowana, świadek koronny, terroryzm w ujęciu praktycznym*, Kraków, 2005.
27. Paśkiewicz J., Świadek koronny *in sua causa* oraz *in altera causa*, Prok. i Pr. 2001, nr 12.
28. Piacente N., Terrorism: Protection of Witnesses and Collaborators of Justice. Analytical Report, Strasbourg 2006.
29. Piacente N., Terrorism: Protection of Witnesses and Collaborators of Justice. Analytical Report, Strasbourg 2006.
30. Piekarska-Drażek M. A., Pomówienia w zeznaniach świadków koronnych i tzw. małych świadków koronnych jako źródło pomyłek procesowych, (w:) Gruza E., Tomaszewski T., Goc M., (red.) *Problemy współczesnej kryminalistyki*, Tom XVI, Warszawa 2012.
31. Pływaczewski E.W., *Przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie w Europie Zachodniej (ze szczególnym uwzględnieniem Republiki Federalnej Niemiec)*, Warszawa 1992.
32. Pływaczewski E.W., Świadek koronny jako instrument zwalczania przestępczości zorganizowanej, *Prokuratura i Prawo* 2010, nr 7–8.
33. Pradel J., Rzetelny proces w europejskim prawie karnym, *Prok. i Pr.* 1996, nr 9.

34. Raglewski J., Model nadzwyczajnego złagodzenia kary w polskim systemie prawa karnego (analiza dogmatyczna w ujęciu materialnoprawnym), Kraków 2008.
35. Rau Z., Przeszłość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie, Zakamycze 2002.
36. Redelbach A., Zasada rzetelności postępowania w rozstrzygnięciach organów strasburskich, RPEiS 1997, nr 2.
37. Siwek K., O pojęciu „istotne okoliczności przestępstwa”, Przegląd Sądowy 2013, nr 6.
38. Skorupka J., Paradygmat współczesnego polskiego procesu karnego – próba ujęcia, (w:) J., Hayduk-Hawrylak I. (red.), współczesne tendencje w rozwoju procesu karnego z perspektywy dogmatyki oraz teorii i filozofii prawa, Warszawa 2011.
39. Skowron A., Rzetelny proces karny w ujęciu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Prok. i Pr. 2017, nr 11.
40. The federal witness immunity acts in theory and practice. Treading the constitutional tightrope, Notes and Comments, The Yale Law Journal 1963, T. 72, nr 8.
41. Waltoś S., Naczelne zasady procesu karnego, Warszawa 1999.
42. Waltoś S., Świadek koronny – obrzeża odpowiedzialności karnej, P i P 1993.
43. Wilk L., Warunek denuncjacji w kodeksie karnym z 1997 r., (w:) Górniok O. (red.), U progu nowych kodyfikacji karnych. Księga pamiątkowa ofiarowana profesorowi Leonowi Tyszkiewiczowi, Katowice 1999.
44. Wojtaszyn K., Kacperczyk A., Świadek koronny. 15 lat doświadczeń, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, nr 5/11.
45. Korneć M., Świadek koronny jako nowa instytucja w procesie karnym, Gruza E., Tomaszewski T. (red.), Problemy Współczesnej Kryminalistyki. Tom 2, Warszawa 1998.

Ustawodawstwo

1. Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, Dz. U. z 2005 r., Nr 18 poz. 158.
2. Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, Dz. U. z 2005 r., Nr 18, poz. 160.
3. Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną,
4. Dz. U. z 2005 r., Nr 18, poz.162.
5. Protokół przeciwko nielegalnemu wytwarzaniu i obrotowi bronią palną, jej częściami i komponentami oraz amunicją, Dz. U. z 2005 r., Nr 252, poz. 2120.

6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2006 r. w sprawie udzielania ochrony i pomocy świadkom koronnym i innym uprawnionym osobom, Dz. U. z 2006 r., Nr 201, poz. 1480 z późn. zm.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczególnych warunków, zakresu i sposobu udzielania oraz cofania ochrony i pomocy świadkom koronnym i innym uprawnionym osobom, Dz. U. z 1998 r., Nr 165, poz.1196.

Orzeczenia

1. Uchwała SN z dnia 21 grudnia 1999 r., sygn. I KZP 44/99, OSNKW 2000, nr 1–2, poz. 2.
2. Wyrok Sadu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 maja 2017 r., sygn. II AKa 276/16, lex nr 2375018.
3. Wyrok Sadu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 września 2017 r., sygn. II AKa 235/17, lex nr 2402340.
4. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 14 listopada 2009 r., sygn. II AKa 117/90
5. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 27 listopada 2018 r., sygn. II AKa 124/18, lex nr 2685602.
6. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 13 kwietnia 2017 r., sygn. II AKa 609/17, lex nr 2682653.

Crown witness through the eyes of FBI officers. Selected issues

Abstract

This article aims to present the perception of the institution of a personal source of evidence such as a crown witness through the eyes of officers of the Federal Bureau of Investigation who have had contact with this very controversial institution for many years. The publication will present an anonymous survey which was conducted with FBI officers, and which aimed to answer the fundamental question, namely, whether the institution of a crown witness in the United States brings the expected benefits to the administration of justice. In addition, the survey attempted to obtain answers regarding the reasons why crown witnesses cooperate within the United States and the correctness of the use of this institution. The answers obtained were compared with identical surveys conducted in Poland by the author of this publication in 2019-2020. It should be noted that the surveys conducted are the first of their kind which were conducted by a Polish researcher with the

participation of FBI officers. In addition, the publication uses comparative material as a result of extensive research conducted by the author in 2013–2020, which is described in detail in the item: “The institution of a crown witness in material legal, criminal procedural and empirical terms”.

Key words

Crown witness, organized crime, criminal groups, Federal Bureau of Investigation.